

munikace (s. 190). Komunita není tudíž jen psychotherapeutickým, ale i *socioterapeutickým* zařízením.

Nezbytnou podmínkou zdravého vývoje komunity je vypuknutí její krize. Totéž analogicky platí v celospolečenském měřítku (s. 217). „Prázdnota“ a deprese jsou mostem mezi úpadkem a znovuzrozením komunity. Vytváření komunit je laboratoří pro úsilí o světový mír a stabilitu. Je jeho nezbytným experimentem (s. 53).

„Průběžným“ experimentem komunitního řádu je rodina. Komunitní pravidla lze uplatňovat i v hospodářském podniku – zejména pak ve zdravotnictví a školství jako odvykání si autoritářského postoje. Autor akcentuje nezbytnost transformace společnosti i člověka. Předpokládá přitom dostatečnou tvárnost člověka právě proto, že pozbyl většiny stereotypních instinktů, a také proto, že má svobodnou vůli (s. 134). Lidská přirozenost je toho druhu, že je schopna změny (ibid.).

Je tu samozřejmě i náchylnost odpírat změnám, schopnost *rezistence*. Nejsme dosud „komunitními stvořeními“ (s. 124). Čeká nás tudíž všechny „zápas s andělem“ (či s Bohem?). Skok do „globálního vědomí“ je proto pro člověka i společnost spjat s cestou ke „všeobsažnosti“, zejména s „oddaností, otevřeností, svobodou, rovností a láskou v opravdové komunitě (ibid.). Transformaci člověka z obdobných, byť ne zcela stejných pozic, předpokládá i E. Fromm ve své pozdní práci *Být nebo mít?*

Začátek je přirozeně u každého jednotlivce jako svobodného individua. Autor cituje úsloví: „Jediný člověk, kterého můžeš změnit, jsi ty sám“ (s. 138). Peck přitom rozlišuje „čtyři fáze spirituálního růstu“ – nemáme však dostatek místa a není snad ani ze sociologického hlediska potřebné tuto analýzu rozvádět. „Sebezměna“ je provázena jistou decentralizací ega, jeho obětováním „prázdností“ jako prostoru pro odstup či nadhled při tvorbě komunity a na ni založené občanské společnosti. Podle autora může náš svět jen stěží přežít bez transformace zájmu (včetně podnikatelského) od pouze ziskových momentů k hodnotám služby na podkladě prožívané radosti z naplněných „komunitních“ zásad. (s. 209-210). K tomu je potřeba pochopit víceznačnost a paradoxnost našeho

světa – teprve takový koncept zachycuje kruh pravdy (s. 176).

M. S. Peck bojuje zároveň proti častému křesťanskému pokrytectví. S despektem hovoří o „křesťanech nedělního rána“. Autor však nad lidským světem nezoufá – nadějí je pohyb, říká (s. 186), rostoucí touha po změně hodnot.

Přes svůj „komunitní romantismus“ zastává Peck realistický názor, že víra bez politiky a ekonomiky je „nepravdivá“ (s. 182). Sociokulturní změnu nelze uskutečnit beze změny společenského klimatu (s. 237). Rozmach celosvětové komunikace je v zásadě *mírotvorný* – dlužno však nejprve svést bitvu o změnu pravidel této komunikace.

Peck doporučuje především omezit závody ve zbrojení. Staví se též proti vytváření image nepřítelů (s. 122). Autor kritizuje vlády i církve, že tendence ke zbrojení prakticky nepotírají. Tvorba míru začíná doma (tedy i v rodině a samozřejmě ve vlastní zemi). Příčiny válek a vojenských střetů nespátňuje Peck pouze v touze po moci a bohatství, ale i v přirozených, především kulturních rozdílech mezi národy, státy a regiony. Kulturní rozdíly považuje přitom fakticky za podstatnější než politické (s. 132). Právě uznáním (respektováním) těchto rozdílů se mohou stát příčiny válek posléze lékem proti válce. Překlenout, ne smazávat rozdíly (s. 136).

Jde tedy o to, zapojit se do pluralitní kultury. Integrace není „tavicí pecí“ (melting pot) – zachovává různé. Autor taktéž nesouhlasí s teorií „zlých vůdců“. (Jako příklad uvádí nacistické Německo. Souhlasí s E. Frommem, že samy národy se účastnily, resp. účastňují útoku ze svobody – srv. Frommovo dílo *Escape from Freedom*). Cesta ke spirituálnímu růstu není proto možná bez překonávání „národního narcismu“ (s. 212). Znamená to ovšem jisté omezení negativních či problematických stránek vlastní kultury. Za příklad uvádí Japonce, kteří transformovali vlastní kulturu bez zavržení jejich zdravých kořenů. Národní kultura má být tudíž organickou částí světového celku. Autor současně provádí sebekritiku postojů vlastního (amerického) národa jako nedomyšlené kolísání mezi izolacionismem a pretenzemi ke světové hegemonii (s. 184, 177). Chybí jim přiměřené proporce. Můžeme se ptát – jak je tomu dnes?